

Agresija Ukrainoje: kas laukia jos architektų

Marius Laurinavičius, vyresnysis Rytų Europos studijų centro analitikas

Pirmajame tekste apie Dmitrijaus Rogozino klaną buvo aptarta, kaip jis kūrėsi ir stiprėjo. Vis dėlto agresijos Ukrainoje kontekste būtina atkreipti dėmesį ne vien į D.Rogozino ir jo klaną ideologiją ar retoriką.

Yra daugybė dabar jau viešos informacijos, leidžiančios daryti prielaidą, kad būtent šis Rusijos valdžios klanas buvo agresijos prieš Ukrainą architektų ir vykdytojų ašis.

Visos gijos – į vieną centrą

Pradėkime nuo to, kad agresija Kryme prasidėjo ne šių metų vasario pabaigoje, kai ją išvydo visas pasaulis, o vasario pradžioje. D.Rogozino „dešiniąja ranka“ laikomas Rusijos Valstybės Dūmos deputatas ir partijos „Rodina“ lyderis Aleksejus Žuravliovas tuomet Kryme įkūrė „Slavų antifašistinį frontą“. Svarbu pažymėti, kad šis judėjimas įkurtas ne su kuo nors kitu, o su vėliau po perversmo Kryme į valdžią atėjusiu regiono „Rusų vienybės“ partijos lyderiu Sergejumi Aksionovu.

A.Žuravliovas net neketino slėpti savo planų. Pasak jo, iš karto pradėtos kurti kovinės grupės, kurios „duos atkirtį fašistų smogikams“. Jis taip pat pranešė apie Rusijos parlamente sukurta grupę, kuri imsis peržiūrėti dar 1954 metais tuomečio SSRS lyderio Nikotos Chruščiovo sprendimą perduoti Krymą Ukrainai.

O kad būtų dar aiškiau, Rusijos parlamentaras neatmetė Ukrainos suskaldymo galimybes:

„Jeigu valdžia (Ukrainos) žiūrės tik į Vakarus, tai pietryčių regionai gali nueiti savo keliu“. Esą gali būti taip, kad Vakarų Ukraina jungsis prie ES, o Rytų ir pietryčių – prie Rusijos vadovaujamos Muitų sąjungos. Yra žinoma, kad A.Žuravliovas tą patį scenarijų bandė pakartoti ir Odesos bei kitose Ukrainos srityse, tačiau ten jam nepavyko.

Šiame kontekste iškalbinga ir paties S.Aksionovo „atvedimo į valdžią“ Kryme chronologija. Vasario 25 dieną S.Žuravliovas viešai paskelbė visuotinę „antifašistinio rezervo“ mobilizaciją Sevastopoliui ir kitiems Krymo miestams ginti. Esą iškilo grėsmė, kad valdžią čia gali užgrobti „Maidano banditai“. Tą pačią dieną pats S.Žuravliovas išskrido į Krymą, o naktį iš vasario 26-osios į 27-ąją ginkluoti asmenys užgrobė Krymo parlamentą ir vyriausybę. Po kelių valandų būtent S.Aksionovas lyg niekur nieko pasirodė užimtame parlamente ir ėmė kviesti parlamentarų į posėdį, kuriame, prižiūrint ginkluotiems smogikams, Krymo parlamentas nušalino buvusią V.Janukovyčiaus statytinių vyriausybę, o patį S.Aksionovą paskyrė naujuoju premjeru.

Kaip teigia padėtį Simferopolyje tuo metu iš arti stebėjęs ir S.Aksionovo atėjimą į valdžią tyręs žurnalo „Times“ žurnalistas Simonas Shusteris, dar neseniai net pačiame Kryme jokia įtakinga jėga nelaikytas S.Aksionovas paskelbimo

premjeru metu jau kontroliavo kelių tūkstančių smogikų „armiją“ ir galėjo būti vadinamas „karo vadu“.

Dabar jau žinoma, kad šiai S.Aksionovo kariaunai tiesiogiai vadovavo tas pats dėl Rusijos karinės-istorinės bendrijos D.Rogozinui bent jau teoriškai artimas I.Girkinas. Jis vėliau jau viešai pagarsėjo, kaip Donbase kariaujančių Rusijos diversantų vadas, o tuomet užėmė S.Aksionovo pavaduotojo saugumo klausimais postą. Nepriklausomi stebėtojai pačiame Kryme teigia, kad bent jau parlamento ir vyriausybės pastatus užėmė būtent vadinamieji I.Girkinas „savignyos būriai“, o Rusijos kariuomenės kariai jiems į pagalbą atėjo gerokai vėliau – tik artėjant vadinamajam referendumui dėl Krymo prisijungimo prie Rusijos.

Taip pat verta prisiminti, kad S.Aksionovo tėvas paskutiniojo XX amžiaus dešimtmečio pradžioje buvo „Rusų bendrijos“ Moldovoje lyderis ir aktyvus Padnestrės separatizmo kurstytojas, asmeniškai dalyvavęs visuose Padnestrės įvykiuose. Tuomet jaunas Rusijos politikas D.Rogozinas, kaip minėta, ne tik garsėjo parama „Rusų bendrijoms“ visose buvusios SSRS respublikose, bet ir kartu su generolu A.Lebedžiu turėjo nemažos įtakos regiono atplėšimui nuo Moldovos. Todėl galima daryti prielaidą, kad D.Rogozinas nuo seno asmeniškai pažįstamas bent jau su S.Aksionovo tėvu, jei ne su juo pačiu.

Rugpjūčio pradžioje atsistatydinęs, bet prie visos agresijos ne tik Donbase ištakų kartu su I.Girkinu stovėjęs Rusijos polittechnologas ir vadinamosios Donecko liaudies respublikos premjeras ir buvęs Krymo premjero S.Aksionovo patarėjas Aleksandras Borodajus – senas D.Rogozino klanų nario, nacionalistinio leidinio „Zavtra“ redaktoriaus A.Prochanovo bendražygis, šio leidinio autorius bei kitų projektų partneris. Maža to, A.Borodajus yra oficialiai minimas ir tarp D.Rogozino prašymu parengtos „Rusiškos doktrinos“ ekspertų.

Ukrainos saugumo tarnybos neabejoja, kad bent iš dalies Rusijos agresiją prieš Ukrainą finansavo ir organizavo „pravoslavų milijardierius“ Konstantinas Malofejevas. Kruvinų kovų Donbase pradžioje jos yra net įrašiusios ir paskelbusios K.Malofejevo ir I.Girkinas pokalbį telefonu, kurio metu aptarinėta agresijos eiga. Teigiama, kad po (beje, atrodo ne visai savanoriško) pasitraukimo iš Federalinės saugumo tarnybos antiteroristinių dalinių I.Girkinas, užuovėją rado būtent po K.Malofejevo saugos struktūrų sparnu. Būtent K.Malofejevui iki agresijos Ukrainoje dirbo ir A.Borodajus - tai patvirtino pats Rusijos oligarchas.

O pats „pravoslavų milijardierius“ yra ne tik A.Dugino ideologinis sekėjas, bet ir jo veiklos bent jau užsienyje finansuotojas. Šių metų gegužės pradžioje būtent K.Malofejevas finansavo Vienoje surengtą A.Dugino ir įvairių Europos radikalų (nuo Prancūzijos Nacionalinio Fronto pirmininkės Marine Le pen iki Austrijos Laisvės partijos lyderio Heinzo Christiano Strache bei kitų panašių veikėjų) suvažiavimą.

A.Malofejevas yra ir tikrojo „Izborsko klubo“ nario tėvo Tichono (šis dar dažnai vadinamas artimu pačiam V.Putinui) vienas didžiausių rėmėjų.

Dienraštis „Komersant“ šių metų kovo 12 dieną (taigi dar prieš vadinamąjį referendumą) pranešė, kad Krymas iš Rusijos finansuojamas per tris fondus. Vienas jų – valdomas A.Malofejevo, kitas „Rusijos geležinkelių“ vadovo Vladimiro Jakunino, o trečias apskritai yra vadinamas ne fondu, o tarpregionine visuomenine organizacija „Veče“. Pasidomėjus „Veče“ įkūrėjais, akivaizdu, kad ši organizacija glaudžiai susijusi su D.Rogozino klanui artimais žmonėmis – verslininku, įmonės „Rostselmaš“ ir su ja susijusių kitų verslo struktūrų bendrasavininkiu Konstantinu Babkinu, Michailu Deliaginu ir Maksimu Kalašnikovu.

Vėliau šių fondų sąsajas su Krymo finansavimu ne kartą patvirtino ir kiti šaltiniai, nors patys jų vadovai ar savininkai nuolat tvirtino, kad

finansavimas buvo skirtas tik humanitariniams ir labdaros tikslams.

Ilgametis K.Malofejevo partneris (taip pat ir verslo) yra „Izborsko klubui“ artimas V.Putino padėjėjas I. Ščiogolevas. Be to, yra žinoma, kad K.Malofejevas verslo ryšiais bent jau buvo susijęs ir su dar vieno ypač įtakingo ir pastaruoju metu išvien su D.Rogozino klanu veikiančio Rusijos valdžios klanu lyderiu, prezidento administracijos vadovu Sergejumi Ivanovu, tiksliau jo sūnumi – taip pat Sergejumi.

Pakankamai garsiai Rusijoje nuskabėjusiam skandale dėl bendrovės „Rostelekom“ pirkimo minėta ne tik K.Malofejevo, bet ir S.Ivanovo jaunesniojo, kuris tuomet buvo vienas iš „Gazprombank“ vadovų, pavardė. O kai kurie šaltiniai teigė, kad skandalingas sandoris apskritai sudarinėtas ne K.Malofejevo ir ne S.Ivanovo jaunesniojo, o dabartinio Rusijos prezidento administracijos vadovo S.Ivanovo vyresniojo naudai.

Kai kurie šaltiniai teigia, kad pats vicepremjeras D.Rogozinas agresijos Kryme pradžioje Rusijos nacionalistams, kaip tiesioginį operacijos kuratorių pristatė dar vieną sau artimą prezidento administracijos atstovą – buvusį televizijos žurnalistą Ivaną Demidovą

Po Krymo pozicijos išsiskyre

Nors D.Rogozino klaną tikrai pakanka duomenų laikyti pagrindiniu visos agresijos prieš Ukrainą architektų ir vykdytojų, Krymo aneksijos klausimu prie jo prisijungė ir kone visi kiti įtakingi bent jau vadinamųjų „silovikų“ klanai – pirmiausia dar vieno karinio-pramoninio komplekso atstovo S.Čemezovo, taip pat „Rusijos geležinkelių“ vadovo Vladimiro Jakunino (jo žmogumi galima laikyti Sevastopolio „liaudies merą“ Aleksejų Čialyj) ir buvusio premjero, užsienio reikalų ministro bei užsienio žvalgybos vadovo Jevgenijaus Primakovo klanai, Gynybos ministro

Sergejaus Šoigu grupuotė, prezidento administracijos vadovas Sergejus Ivanovas ir net įtakingiausiu dažnai laikomas „Rosneft“ vadovo I.Sečino klanas.

Dėl galimos per didelės ekonominės Krymo aneksijos kainos tokiems veiksams nuo pat pradžių nepritarė vadinamieji „liberalų“ klanai. Tačiau Krymo atveju net jie per daug audringai neprotestavo. Tačiau panašu, kad po Krymo aneksijos D.Rogozino troškimui jėga prisijungti ir visą Rytų Ukrainą pritarė jau tik S.Čemezovo grupuotė ir pastaruoju metu nuolat su D.Rogozinu ranka rankon veikiantis S. Ivanovas. Visos kitos „silovikų“ grupuotės bent iš dalies prisijungė prie „liberalų“, dar garsiau reikalaujančių nesivelti į visomis prasmėmis brangiai kainuojančią avantiūrą Donbase.

Galima manyti, kad būtent todėl, kol D.Rogozino bendražygiai kariavo jau Donbase, V.Putino pozicija ėmė aiškiai keistis. Jis pripažino naujai išrinktą Ukrainos prezidentą Petro Porošenka, paragino separatistus nerengti referendumo dėl regiono statuso ir nepripažino (skirtingai nuo Krymo) tų referendumų rezultatų, ėmėsi rengti taikos derybas.

Taip pat galima manyti, kad būtent todėl pagrindinis viešas karinės intervencijos į Ukrainą propaguotojas A.Duginas buvo pašalintas iš posto Maskvos valstybiniame universitete, o jo šalininkai ir jis pats vis mažiau kviečiami į Rusijos televizijas. Tikriausiai todėl Rusijoje prasidėjo ir I.Girkino diskreditavimo kampanija, o vis dažniau ėmė atrodyti tarsi Rusija viena ranka remia teroristus, bet kita pati su jais kovoja.

Po siaubingo Malaizijos lainerio numušimo šios tendencijos ypač išryškėjo. Tiek Ukrainoje, tiek Rusijoje pradėta garsiai aptarinėti galimybę, kad Kremlius galbūt jau įsakė likviduoti visus pagrindinius iš Rusijos atvykusius teroristų lyderius. Lyg tyčia netrukus po to jie visi pasitraukė iš oficialių postų, užleisdami juos vietiniams – Donecko ir Luhansko separatistams.

Klanas gali vėl susilpnėti?

Rusijos valdžios klanų egzistavimo logika sufleruoja, kad ateityje galima laukti, kad V.Putinas pamažu vėl ims silpninti D.Rogozino klaną, juo labiau, kad tarpusavio kovose būtent to sieks kiti konkuruojantys klanai.

Tiesa, kol kas net ypač įtakingam gynybos ministrui Sergejui Šoigu nepavyksta atsireikti įtakos pyrago D.Rogozino sąskaita. Praėjusių metų rudenį S.Šoigu nesėkmingai bandė tapti pirmuoju vicepremjėru, kuris vadovautų ir D.Rogozinui, o gegužę pasiūlė panaikinti „Rosoboronzakaz“, kuri yra svarbi D.Rogozino galios karinio pramoninio komplekso sudedamoji dalis. Bet ir tai kol kas nepavyko.

Galima daryti prielaidą, kad S.Šoigu, kuris, beje, turi daug didesnę asmeninį V.Putino pasitikėjimą negu D.Rogozinas, planai lyg į sieną atsitrenkia ir dėl pastaraisiais metais išryškėjusios prezidento administracijos vadovo S.Ivanovo ir jo klanų sąjungos su D.Rogozinu. Ši sąjunga, ko gero, susiformavo nuo bendros D.Rogozino, S.Ivanovo ir S.Čemezovo kovos prieš buvusį gynybos ministrą Anatolijų Serdiukovą. Nors V.Putinai ilgai gynė ypač nepopuliarią ministrą, minėta trijulė galiausiai sukėlė skandalą, po kurio V.Putinui neliko nieko kito, kaip tik atleisti A.Serdiukovą.

Tiesa, S.Čemezovas, nors ir yra kitas karinio-pramoninio komplekso atstovas, turėtų būti laikomas labiau konkurentu negu D.Rogozino sąjungininku. Dabartinis vicepremjėras nuolat kėsina į S.Čemezovo įtakos sferas.

V.Jakunino klanas pastaruoju metu ypač susikibo su D.Rogozinu dėl Rusijos ateities raidos modelių. Mat „Izborsko klubas“ kartu su įgaliotojo V.Putino atstovo Uralo federalinėje apygardoje Igorio Cholmanskicho įkurtu „Tagilo klubu“ paskelbė idėją, kad visa tolesnė Rusijos raida turi būti paremta karinio-pramoninio komplekso vystymu. V.Jakuninas į

tai atsakė savo „projektu“ – visa tolesnė Rusijos raida, pasak jo, turi būti paremta infrastruktūros plėtra Eurazijos erdvėje. Nė vienas šių grandiozinių planų, žinoma, netenkintų I.Sečino, kuris, žinoma, visai patenkintas dabartine šalies priklausomybe nuo energetikos.

Na ir, žinoma, garsiuoju V.Putino pragmatizmu bandys pasinaudoti vadinamieji „liberalų“ klanai, kurie nuo pat pradžių įspėjo dėl galimo didelės karinės avantiūros Ukrainoje kainos. Po Malaizijos lėktuvo tragedijos, ryškėjant tiek politinei, tiek ekonominei kainai, kurią Rusijai ir jos oligarchams bei patiems minėtiems klanams galiausiai teks sumokėti, „liberalų“ pozicijos teoriškai turėtų stiprėti.

Tačiau staigių lūžių, žinoma, tikėtis neverta. Kova dar tikrai nebaigta.